



Zegel van de koopleden van Harderwijk uit 1263  
Randschrift: "sigillum burgensium de harderuvich"

kwartaalblad van  
**HERDEREWICH**  
de oudheidkundige vereniging  
van Harderwijk en Hierden

7e jaargang, nr. 4

december 2003

**In dit nummer:**

"Oud-Enkhuizen" op bezoek	pag. 2
Kritische Belgische noten	pag. 3
Achterstallig onderhoud, een terugblik	pag. 4
Verslag presentatie over architect Van Lonkhuyzen	pag. 12
Uit de Veluwsche Courant van 2 september 1944	pag. 14
Verslag "Najaarsexcursie 2003"	pag. 15
Muntslag in Harderwijk (aflevering 12)	pag. 20
Collectie Krantenknipsel van de heer S.S. Schilderman	pag. 24
De lotgevallen van een Zwitserse huurling bij het KNIL	pag. 25
Van alles wat ver-EEUW-igd (19)	pag. 31
Harderwikers en/of Hierders (17)	pag. 36
Prijslijst van onze publicaties	pag. 42
Samenstelling bestuur en werkgroepen	pag. 43



2003 → 2004

Bestuur en redactie wensen u  
prettige feestdagen in goede gezondheid  
en  
een voorspoedig Nieuwjaar

### **“OUD-ENKHUIZEN” OP BEZOEK BIJ HERDEREWICH**

R. van der Schaaff

Vorig jaar heeft “Herderewich” met de najaarsexcurisie Enkhuizen bezocht. De contacten van onze voorzitter Niek de Jong, een ex-Enkhuizer, met de vereniging “Oud-Enkhuizen” zorgden er voor dat die dag een succes werd. Bij het afscheid vroeg het bestuur van “Oud-Enkhuizen” aan “Herderewich” of het mogelijk was om voor hen een excursie naar Harderwijk te organi-seren. Het spreekt vanzelf dat Herderewich aan dat verzoek graag wilde voldoen.

Op zaterdag 4 oktober jl. was het zover. Een deel van de planning en de uitvoering van die dag werd verzorgd door enkele leden van Herderewich, onder leiding van onze voorzitter. 's Morgens arriveerden maar liefst een zestigtal Enkhuizers bij de Smeepoort.

Na een kop koffie bezochten de excursiegangers de Grote Kerk en het Stadsmuseum. Om 13.00 uur werd de inwendige mens versterkt met een lunch bij hotel Baars.

's Middags toonden de rondleiders de mooiste historische plekjes van onze stad aan de “Oud-Enkhuizers”. De Vischpoort en de Catharinakapel waren voor deze gelegenheid opengesteld.

Mede doordat het weer die dag ook meewerkte, konden bij het afscheid op de Vischmarkt de gasten en de medewerkers van Herderewich op een geslaagde dag terugzien.



De afdeling "Voorlichting" van onze gemeente stuurde ons een e-mail door met de volgende inhoud:

"Dag,

Eind juni 2003 bezocht ik jullie mooie stadje.

Twee eigenaardigheden heb ik daarover te melden.

1. De zonnewijzer in de Linnaeus-kruidentuin.

Dit soort zonnewijzer is van het type 'equatoriale zonnewijzer'. Opdat hij de (zonne)tijd juist zou aanwijzen moet de stijl (de schuine staaf met de pijl) naar het noorden gericht zijn.

In de kruidentuin staat die stijl gericht in het verlengde van het voetpad waarop hij staat en dat is niet naar het noorden. Opdat de zonnewijzer een instrument zou zijn dat de tijd aanduidt en niet zomaar een tuinversiering moet hij dus verdraaid worden zoals ik op de foto hieronder aan mijn reisgenoten uitleg. Op het plan van de tuin dat aan de muur hangt is de richting van het noorden aangegeven.

2. De datering boven de ingangdeur van de Catharinakapel (1502)

Naarmate de steenkapper vorderde kreeg hij steeds minder ruimte ter beschikking en ging hij allerlei samentrekkingen aanwenden en de letters smaller kappen. Had hij de datum geschreven zoals het hoort en 500 niet als CCCCC maar als D geschreven dan zou hij geen problemen gehad hebben. Ik heb de inscriptie gerestaureerd (althans virtueel) zoals jullie hieronder kunnen zien: de huidige versie en de gerestaureerde versie.

Vriendelijke groeten.

Leenders, Hasselt, Vlaanderen in België

Willy



ANNO:DOMINI:CCCCC:IIFUDAEST

ANNO:DOMINI:MDII:FUNDA:EST

Leuke en interessante reactie. Bedankt!

In de aflevering van Vittepraetje van september 1999 zijn we gestart met een rubriek over de onderhouds-situatie van historische panden in de binnenstad. We riepen onze lezers op om situaties te melden waarvan het wenselijk was, dat ze opgeknapt zouden worden, liefst met een foto erbij. Niet zozeer bedoeld als kritiek, maar wel om de eigenaren - wie dat ook mochten zijn - te attenderen op het aan te bevelen onderhoud (wat een deel van hen misschien zelf nog niet eens was opgevallen).

De binnenstad van Harderwijk is aangemerkt als "beschermd stadsgezicht". Zoals bekend hecht ook onze vereniging veel belang aan het zo veel mogelijk behouden van het historische karakter van de binnenstad. Om te helpen de kwaliteit daarvan verder te bevorderen, zijn tot en met december 2002 in iedere aflevering van onze periodieke uitgave, bepaalde situaties gesignaleerd en afgebeeld. Achteraf kunnen we constateren, dat op enkele plaatsen inderdaad verbeteringen zijn aangebracht, maar we kunnen ons helaas niet vleien met de gedachte, dat onze meldingen daaraan veel bijgedragen hebben. Het aantal leden van Herderewich is immers nog steeds erg gering in verhouding tot het totale aantal inwoners van Harderwijk en Hierden. Dus ook het aantal adressen waar het Vittepraetje wordt bezorgd, is beperkt (ca. 400) en de bedoelde eigenaren hebben wellicht geen kennis genomen van onze signaleringen. Daar willen we nu tot slot nog wat aan veranderen.

Terugblikkend op ruim vier jaar activiteiten m.b.t. onroerend goed in de binnenstad, willen we nu - m.b.t. de destijds gegeven signaleringen - zowel de verbeteringen die aangebracht zijn, als de nog aan te pakken situaties, de revue laten passeren.

We zullen deze uitgave van "Vittepraetje" eenmalig gratis bezorgen bij de eigenaren van de gesignaleerde panden. Men kan dan in ieder geval op de hoogte zijn van de uit te voeren onderhoudsverbeteringen die door onze vereniging zeer op prijs gesteld zouden worden. En met ons zeker ook door veel anderen die de binnenstad van Harderwijk waarderen.

Wij doen hierbij een beroep op de eigenaren om alsnog tot activiteiten ter verbetering over te gaan! En wat zou het mooi zijn als dat ook spoedig tot wat resultaten zou leiden!

Vanaf september 1999 hebben wij achtereenvolgens de volgende signaleringen gepubliceerd:

*De Smeepoort, de Stadsmuur, opvallende topgevel "Graaf van Gelre", Tandartspraktijk Smeepoortenbrink, Smeepoortstraat/Brouwerssteeg, School Stationsweg, de "Smaeckmaker", woning Vischmarkt, pakhuis Kerkstraat, Bruggestraat vh. Coffeeshop, winkeltje Vischmarkt, hoek Pasenstraat / Jodenkerksteeg, Heeraaltzstraat (2 panden), Luttekepoort, hoek Grote Marktstraat / Grote Poortstraat, gebouwtje IJsbaan, Terras bij de Smeepoort, hoek Markt / Bruggestraat, het voormalige Stadhuis.*

## De volgende onderhoudsproblemen zijn inmiddels aangepakt:

### Smeepoort



Een stuk beter aanzien van deze entree tot het centrumgebied met dit belangrijke overblijfsel uit de Harderwijkse historie.

Wel dient de inmiddels vaag overgeschilderde graffiti nog beter verwijderd te worden.

Zou het aanbrengen van een anti-graffitilaag tot manshoogte niet aan te bevelen zijn?

Een gebroken witte- of andere lichte verf i.p.v.

de spierwitte verf zou wat minder schel aan de ogen zijn (en o.i. ook mooier staan). Misschien een volgende keer?

### Ambachtsschool Stationslaan



Het heeft lang geduurd, maar de verbouw tot een appartementencomplex is nu op een schitterende manier aangepakt met handhaving van de oorspronkelijke voor-gevel. Op deze wijze bouwen en renoveren spreekt ons erg aan!



### Woning Vischmarkt

De verkoop van dit pandje heeft tevens een opknabbeurt opgeleverd en daar was het hard aan toe.



### de "Smaeckmaker"



Het heeft even  
geduurd,  
maar de eigenaar  
heeft  
er weer een verzorgd  
geheel van gemaakt.



### Bruggestraat v/h Coffeeshop "De Banjer"



Wat een geweldige  
verbetering van deze  
voorheen  
"niet-om-aan-te-ziene" hoek.  
Chapeau !



### Heeraaltszstraat



Gelukkig is voorkomen  
dat dit historische geveltje  
nog verder ging vervallen.



## Gebouwtje IJsbaan



Het is wat opgeknapt,

maar het schijnt toch aantrekkingskracht op vandalen te blijven uitoefenen, zoals graffiti-sputters. Waarom toch?



## Terras bij de Smeepoort

De doorgang in de Smeepoort is de afgelopen zomer meestal redelijk vrij gehouden.

Waakzaamheid blijft echter geboden; niet alleen m.b.t. de terrasopstelling door de café-eigenaar, maar ook in combinatie met het parkeren van fietsen en het plaatsen van de afvalcontainer.



## Markt/Bruggestraat



Hier hebben we bijna geen woorden voor. Wat verschrikkelijk mooi verbeterd en goed passend op de Markt, nadat het op instorten stond.

Veel waardering is hiervoor op zijn plaats nadat het veel te lang niet om aan te zien was op deze centrale plaats in het centrum. Vivat NV Stadsherstel. Compliment !





## Voormalig Stadhuis



Ook de Gemeente heeft zijn best gedaan en kon natuurlijk niet achterblijven bij het opknappen van het aanzien van de Markt. Het verwaarloosde hout- en verfwerk ziet er nu weer prima uit.

Een voor discussie vatbare opmerking willen we hierbij toch plaatsen: 's avonds is het pand verlicht en ziet het er mooi uit, inclusief de zuilen. Overdag is het grijze beton van die zuilen echter in schril contrast met de rest van het gebouw.

Zou daar hetzelfde kleur verfje (als bijv. op de Grote Kerk) niet ook wonderen doen?! Natuurlijk weten wij ook dat er architecten en andere deskundigen zijn, die nog steeds zweren bij de zogenaamd eerlijke kleur van het kale beton. Wij vinden dat wat achterhaald, al gunnen wij iedereen zijn opvattingen en hobbies, maar menen ook dat veel inwoners meer prijs stellen op een aantrekkelijk aanzicht. Wij riskeren graag de kritiek van sommige architecten en geven toch de voorkeur aan de smaak van zeer veel anderen en pleiten er hierbij voor om dat verfje toch ook nog eens op de zuilen aan te brengen. Smaken verschillen, maar o.i. zou het er ook bij daglicht echt mooier van worden. We zullen het geduldig afwachten.

## Maar nog steeds niet verbeterd:



### Opvallende topgevel van het restaurant "Graaf van Gelre" op de Markt

Nog steeds niets aan gedaan. Bepaald geen fraai zicht vanaf de inmiddels opgeknapte Markt op deze zo duidelijk zichtbare gevel van een overigens verzorgd uitzierend pand. Zo'n grote, kostbare klus kan dit toch niet zijn. Allee, alla eigenaar!

## Tandartspraktijk Smeepoortenbrink



Bepaald detonerend temidden van al die andere goed onderhouden panden op dit aardige Brinkje. Afgezien van het discutabele kleurgebruik mag tijdig onderhoud van dakkapellen, dakgoot, etc. toch van iedere eigenaar verwacht worden. Hoe lang zou deze situatie nog voortduren?

## Winkeltje Vischmarkt



Wat een lelijke vlek op de mooie Vischmarkt. Er is kennelijk uit nood geboren toch iets aan gedaan. Hoog tijd om echt te gaan renoveren.



## Hoekpand Grote Marktstraat 47



Gewoon onderhoud dreigt groot-onderhoud te moeten worden.

Uit kosten-overwegingen zou het

verstandig zijn hier nu snel het benodigde onderhoud uit te voeren, terwijl iedereen die het pand bekijkt dat zeker ook zou waarderen.

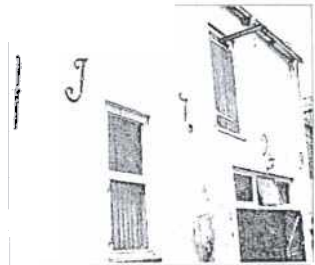


## Pand hoek Pasenstraat/Jodenkerksteeg



Nog niets aan veranderd.

## Heeraaltszstraat



Ook nog niets aan veranderd.

## Pakhuis Kerkstraat



De dakkapellen zijn inmiddels dichtgetimmerd, maar wanneer wordt dit historische geveltje nu eens echt gerenoveerd?

**Het betreft de achterzijde van een groot winkelpand aan de Donkerstraat.** Aan de voorzijde mankeert niets aan het onderhoud. Veel van onze grootmoeders zeiden het al: "aan de achterkant wonen ook mensen!"

Wij vinden het ernstige verval van deze historische gevel eigenlijk niet acceptabel in de binnenstad van onze stad. Hopelijk gaat de eigenaar daar ook spoedig zo over denken en tot daden overgaan!

Zou de gemeente hem daarbij niet wat steviger kunnen stimuleren?!

## Pand Luttekepoort

Al heel lang gewacht; het wordt echt hoog tijd, dat hier met het werk aan de gang gegaan wordt.



## Stadsmuur



Nog steeds niets aan gedaan. Hoe lang nog voordat er nog meer schade wordt aangericht en meer stenen uit de muur vallen?

Geachte eigenaren: Graag zorgvuldiger omgaan met ons restant van de historische stadsmuur. Schoonmaken en repareren dus!

## Smeeppootstraat/hoek Brouwersteeg



Een schandvlek waar al veel publiciteit aan is gegeven. Na de rampzalige brand is dit een ongewenst "monument" geworden. Het gaat natuurlijk om de centen, maar wie het ook betreft of betreffen, dit mag er toch niet meer lang zo bij blijven liggen.  
Schande!

## Verslag powerpoint-presentatie over architect Van Lonkhuyzen van 30 september

K.Chr. Uittien

Een verrassende presentatie waaraan veel zorg was besteed door de heren Jaap de Groot en Niek de Jong.

De inleiding bestond uit een kennismaking met diverse bouwstijlen door de eeuwen heen, waarbij - zover mogelijk - voorbeelden uit Harderwijk werden getoond. Bijvoorbeeld van de Lodewijk XIV/XV-de stijl, in Nederland van circa 1690 tot 1770 met als voorbeeld het Stadsmuseum in de Donkerstraat en met de Bruggestraat 35 in de Lodewijk XVI-stijl (1770-1800), enz.

Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar de achtergronden van Van Lonkhuyzen; een stukje genealogie alsmede zijn familiewapen sierden het witte doek. Getuigschriften, diploma's en foto's, gaven een goed beeld van de achtergronden van deze bouwmeester.



*Van Lonkhuyzen, architect*

Architect Van Lonkhuyzen bouwde in een periode waarin grote meesters als Cuypers en Berlage voor inspiratie zorgden.

Voordat Van Lonkhuyzen in Harderwijk aan de slag ging kreeg hij zijn praktische opleiding bij de architecten De Bazel in Amsterdam en Tiemens in Arnhem. In 1912 vestigde hij zich in Harderwijk, waar hij vele luxe woonhuizen bouwde, maar ook hele huizenblokken, scholen, kerken, een zomerhuis met atelier, een boerderij en de Fino fabriek aan de Verkeersweg. Dit laatstgenoemde pand wordt binnenkort gesloopt om plaats te maken voor woningbouw.

Het "handelsmerk" van Van Lonkhuyzen was: steile daken, grote overstekken; brede, schuin gemetselde druklagen boven vensters, z.g. "hanenkammen"; afwisselend metselwerk met veel aandacht voor details. Ook met het interieur hield hij zich bezig. Jaap de Groot heeft bij notaris Wemes, die in een pand van Van Lonkhuyzen woont, foto's mogen maken. Hij toonde ons mooi mozaïekwerk van gangen, lambriseringen, enz.

In 1915 bouwde de woningbouwvereniging "Volkswelvaart" 14 woningen aan de Kuipwal naar het ontwerp van P.H. van Lonkhuyzen.

In 1917 werd Van Lonkhuyzen benoemd in het oprichtingscomité van de woningbouwvereniging "Goed Wonen". Voor deze vereniging tekende hij woningen in het Nachthok en aan de Frederik Hendriklaan. Veel van zijn bouwwerken zijn nu aangemerkt als gemeentelijk monument.

Van 1917 tot 1931 was Van Lonkhuyzen leraar vak- en handvaktekenen aan de gemeentelijke Avondtekenschool. Die school was gevestigd in de Academistraat (het huis met de blauwe stoep). De Avondtekenschool werd opgeheven om plaats te maken voor de Ambachtsschool waarvan Van Lonkhuyzen voorzitter werd. Onder de toehoorders was zelfs nog een oud-leerling van hem.

Aardig is te ontdekken dat het Christelijk College, ontworpen door Van Lonkhuyzen, veel gemeen heeft met het kantoor van de Heidemij te Arnhem. Nader onderzoek leerde dat het kantoor van de Heidemij in 1913 door Bazell (de vroegere werkgever van Van Lonkhuyzen) is ontworpen en dat de broer van Van Lonkhuyzen er directeur was.

In 1943 tekende van Lonkhuyzen als één van zijn laatste ontwerpen het pand Stationslaan 128, een charmante villa voor de heer Salomons, dat recent weer van eigenaar is veranderd.

Het was een goed bezochte en geslaagde avond!



*Stationslaan 128*

*Foto: Jaap de Groot*

Zóó is het tegenwoordig:

De bananenhandel is de pisang en  
de tabakshandel de sigaar,  
de bakker verdient geen droog brood meer,  
de heerenmode is de das omgedaan en  
de witkiel zit bij de pakken neer.

De melkboer krijgt niet meer de volle maat en  
de manufacturier kan de eindjes niet meer aan elkaar knopen,  
terwijl er in de muziekhandel veel dissonanten klinken.  
De schoenmakers kunnen het niet meer lappen en  
de olieman heeft er allang de lucht van gekregen.

Menig boekhouder moet thuis met dubbel krijt schrijven,  
de scheepvaart is de wind uit de zeilen genomen en  
de scheepsbouw kan niet meer dokken.

Menig timmerman heeft er het bijltje bij neergelegd,  
de kousenwinkeliers zien er geen gat meer in,  
zij krijgen de kous op de kop,  
horlogemakers zouden de klok willen terug zetten,  
de kappers komen er eveneens kaal af,  
de schoenwinkeliers is een hak gezet.

Ook de glazenwassers hebben geen goed voor(r)uitzicht,  
de kleermakers moeten er maar een mouw aanpassen en  
ook de verstelnaaisters komen er niet zonder kleerscheuren af.  
Den groenteman heeft men knollen voor citroenen verkocht,  
de stoffeerders hebben zich in de vingers gesneden,  
de boeren hebben er het land in en

de zeelui raken aan lager wal.  
De theehandel is gebroken en  
de juweliers vinden het allang geen 18 karaats meer,  
de diamantbewerker is uitgeslepen en  
voor de banketbakker is de room er af.

De ijscoman komt van een kouden kermis thuis,  
de badplaatsen kunnen hun tenten wel sluiten,  
de restaurant-directeur heeft er de buik van vol en  
de chauffeur is zijn stuur kwijt geraakt.

De wielrenners weten niet meer rond te komen en  
de badmeesters kunnen het hoofd niet meer boven water houden,  
de zuurman heeft het al zuur genoeg en  
het assurantiebedrijf kan voor de toekomst geen enkele verzekering geven.  
De advocaten gaan "pleite" en  
de bierbrouwers moeten uit een ander vaatje tappen,

de bloemisten zitten op zwart zaad en  
de masseurs beginnen hem te knijpen.  
De concertzanger moet een toontje lager zingen,  
de voddeman loopt er bij met een gezicht van oude lappen,  
de schoorsteenveger komt op straat te staan en  
de stratenmakers kunnen wel op het dak gaan zitten.  
De stoffenhandelaar heeft nem voor het lapje gehouden en  
de uitgevers zitten zonder inkomsten.

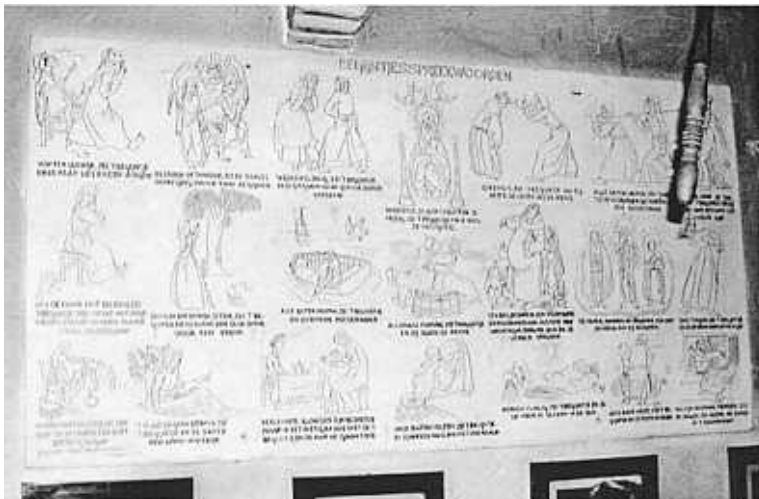
Het was nacht, stikdonkere nacht toen 43 leden van Herderewich zich verzamelden aan de Vondellaan op zaterdag 11 oktober.

De bus arriveerde, we scheepten in en vertrokken bij volle maan en heldere, wolkdrijvende lucht voor een drie uur durende zit naar Diest.

**Diest, een oud Belgisch stadje**, dat in 1980, één jaar eerder dan Harderwijk, zijn 750 jarig bestaan herdacht. Het ligt op een kruispunt van wegen waar roversbenden hun buit verkregen, legers en pelgrims passeerden en uitrustten. Kloosterorden vestigden zich bij tientallen in de stad, kerkelijke en burgerlijke gebouwen verrezen, de lakenindustrie en handel bloeiden en er ontstond een Begijnhof. Samen met Breda, Dillenburg en Orange vormt Diest de Unie van Oranje steden.

In de Sint-Sulpituskerk, de hoofdkerk van Diest ligt Philips Willem (1554 - 1618) de oudste zoon van Willem van Oranje begraven. In 1840 werd de stad voor de laatste keer omweld omdat gevreesd werd voor een Nederlandse inval om de afscheiding in 1839 van Nederland ongedaan te maken. Desondanks werden wij er zeer prettig ontvangen en onthaald.

Na een aangename rit arriveerden we aan de buitenkant van het stadje. De bus werd daar geparkeerd voor de rest van de dag. We staken een drukke rondweg over. Hierbij viel het op dat de auto's keurig stopten zodat wij veilig de overkant konden bereiken. Via de achteringang kwamen wij terecht in "Gasthof 1618", dat deel uitmaakt van het Begijnhof. Hier werden we gelaafd met koffie en een punt vlaai, waarbij we een zeer moeilijke keuze hadden i.v.m. de vele verschillende soorten.



Paneel met spreuken - met betrekking tot de begijntjes - in het restaurant.



Dit gasthuis was meteen het eerste stuk historie dat we meemaakten. In oude tijden was dit het **Pelgrimshuis**. Vermoeide pelgrims konden hier logeren. De zaal waar wij zaten was vroeger door een gang verdeeld in een vóór- en een achtergedeelte. In het vóórgedeelte werden de mannen ondergebracht. Het achterdeel, dat voor de vrouwen bestemd was, had een uitgang naar het Begijnhof; daar mochten zij wel komen, de kerels niet. Dit wetende bleek dus, dat wij door de vroegere voordeur binnengekomen waren. Daar er geen begijntjes meer zijn mocht later het hele gezelschap door de achterdeur naar buiten.

In twee groepen, begeleid door een gids, gingen we het Begijnhof bekijken. Begijn is eigenlijk een scheldwoord. De omgeving snapte niets van deze vrouwen, die God wilden dienen, maar niet in een klooster wilden intreden. Ze leefden sober en kuis in groepjes. Meestal in de steden en waren te herkennen aan hun eenvoudige kleding.

In 1311 werd deze groeiende beweging door de paus veroordeeld en veel begijnen belandden op de brandstapel. Dit had echter niet het gewenste resultaat. Door velen worden de begijnen beschouwd als het echte begin van de vrouwen- emancipatie.

**In Diest floreerde het Begijnhof.** Het bestaat uit een aantal straten waaraan de begijnen-woningen liggen, een kerk, de godshuizen, de conventen, gemeenschapshuizen en de infirmerie (het ziekenhuis). Aanvankelijk werden de huizen gebouwd van hout en leem, gedekt met stro, later werden deze vervangen door bakstenen huizen, waarbij meteen ook bredere straten werden aangelegd.



De huizen waren aanvankelijk eigendom van de bouwvrouw, zij die het gebouwd had, maar bij overlijden ging het over aan de gemeenschap die het vervolgens verhuurde; de opbrengst werd gebruikt voor onderhoud van het Begijnhof.

Tijdens de Napoleontische tijd werd het Begijnhof officieel opgeheven en later werd het eigendom van de gemeente Diest. Deze verhuurt de huizen tegen bepaalde voorwaarden. De huurders moeten aan strenge voorwaarden voldoen. Daardoor wonen er vrij veel kunstenaars.

De huur is afhankelijk van hun inkomen, maar wordt ook beïnvloed door bijvoorbeeld aan het huis aangebrachte verbeteringen. De Infirmerie, het ziekenhuis, is nu bejaardencentrum en de bijbehorende kapel draagt nog wel de naam, maar nu kun je er een "kappelleke", een borreltje bestellen.

Alle huizen, op één na hebben boven de deur een soort nis met daarin een heilige. De Godshuizen zijn hierop een uitzondering.

De bedoeling was om één huis te bouwen voor drie begijntjes, dat zou dan moeten heten: "De DRIE-EENHEID". Hier konden ze geen passend beeld bij bedenken, zodat er nu drie aparte, maar 100 % identieke huizen staan, een driekapper dus. Eén daarvan is in gebruik bij de kantklosclub, een woord dat onze gids maar met moeite kon uitspreken.

De **Sint Catharinakerk** werd gebouwd tussen 1270 en 1350. Opgetrokken in een gotisch geïnspireerde stijl uit ijzerzandsteen, een lokale steensoort dat veel ijzer bevat. Door de invloed van weer en wind krijgt die een roestige kleur. De kosteres woonde in een huisje opgetrokken tussen twee steunberen aan de zuidkant van de kerk. Ze had een deur die toegang gaf tot de kerk, maar ook een raampje met uitzicht op het koor van de kerk, zodat ze thuis de mis kon volgen. De kerk heeft een heel oud en fraai, maar sober interieur met veel houtsnijwerk. Ze wordt nu niet meer gebruikt voor kerkdiensten, maar toen wij er waren werd er wel een huwelijk gesloten. Tegen het eind van de 17e eeuw werd het - voorheen open - Begijnhof ommuurd.

De ingang kreeg een monumentale poort, uitgevoerd in Rubensiaanse Barok en overvloedig versierd met beeldhouwwerk met bloemenslingers, festoenen en engelenkopjes. Kenmerk van het Rubensiaans zijn de ringen om de zuilen met de Dorische kapitelen.

Een fraai Mariabeeld, omgeven door verzen uit het Hooglied van Salomon, siert de doorgang. De poort werd bewaakt door een begijn-portierster.

Om 21.00 werd deze afgesloten, maar niet voordat met de kreet : "Broeken er uit" gezorgd was dat alle mannen het hof verlaten hadden.

Wij gingen nog even het huis en het werk van een 82-jarige schilderes bekijken en daarna terug naar het Gasthof 1618 voor een goed verzorgde lunch.



*Monumentale poort van her Begijnhof te Diest (België)*

Uitgerust en versterkt volgden we de gidsen van 's morgens voor een stadswandeling. Door het Begijnhof en door **De Warande**, nu stadspark, maar vroeger de plaats van de burcht van de Heren van Diest en daarna het jachtdomein van de Prinsen van Oranje, kwamen we bij de Graanmarkt. Hier even achterom gekeken naar de Warande, de toegangspoort tot de burcht van de Heren van Diest die in de Middeleeuwen over stad en omgeving regeerden.

Een fraai en dominerend wit geheel met vier dames rond een Mariabeeld.

Hier ligt ook het **Hof van Nassau**, het restant van de residentie, dat Hendrik III van Nassau liet bouwen ter vervanging van de oude burcht op de Warande. Nu dwaalden we echt de stad in.

We zagen de in barok opgetrokken **Sint-Barbarakerk**, gebouwd door de Augustijnen, maar nu bediend door de Kruisheren. Dit leidde tot een uitleg over het verschil tussen Kruisheren (geestelijken van de Orde van het Heilig Kruis) en Kruisridders (leden van de Johannieten orde, een geestelijke ridderorde waarvan de leden ter kruisvaart gingen. Na 1530 werd het de Maltezer Ridderorde genoemd.)

We kwamen een "uitkelend" huis tegen, bezochten het Huis "**De Gulden Maan**", waar in 1599 Jan Berchmans werd geboren. Deze voor Diest belangrijke persoon werd heilig verklaard en nu in dit als kapel ingerichte huis geëerd. Van alle mooie gebouwen rond de Grote Markt zagen we niet veel. Er was kermis. Zo kwamen we uiteindelijk bij de **Sint-Sulpitius kerk**, de hoofdkerk van Diest. Hier kon de gids weer aan het aanwijzen en vertellen. De overdadige pracht van het altaar, de mooie ramen, het snijwerk aan de preekstoel en de koorbanken. Ik heb mijn ogen uitgekeken, maar het is echt te veel om op te noemen.

In het hoogkoor, voor het hoofdaltaar ligt Philips Willem van Oranje Nassau, de zoon van Willem van Oranje begraven. Koningin Juliana probeerde Philips Willem te laten herbegraven in de Nieuwe Kerk te Delft bij de andere Oranjes. De Diestenen konden dit echter niet toestaan. Toen Philips Willem in 1618 te Brussel overleed, bleek uit zijn testament dat hij begraven wilde worden in de meest nabij gelegen Oranjestad. Dat bleek Diest te zijn. Daar blijft hij dus. Wel kreeg hij in 1965 een nieuwe grafzerk en werd dat stukje grond Nederlands.

Achter het hoofdaltaar is een ruimte met de weidse naam **Museum voor Religieuze kunst**. Daar is veel moois te zien en daar is ook de oude zerk, ingemetseld in een muur nog te zien.

Door al dit fraais en het enthousiaste vertellen van onze gids kwamen we wel in tijdnood. We moesten in redelijk straf tempo terug naar Gasthof 1618. Daar was te weinig tijd om iedereen nog van een drankje te laten genieten, maar de bus wachtte om ons weer naar Harderwijk te brengen.

De terugrit verliep vlot. Eén van onze nieuwe leden, de heer Brumman, die in Diest al een gedicht had voorgelezen, vervolgde nu met meer uit eigen werk, hetgeen de reis aanmerkelijk verkortte. Joop Kooiman bedankte hem hiervoor. Een beetje later dan in de planning stond waren we terug aan de Vondellaan.

Bij het afscheid nemen, bleek dat voor zover ik kon waarnemen, iedereen het een geslaagde excursie vond

In de voorgaande afleveringen van Videopasje hebben wij de allereerste munten op naam van Harderwijk beschreven en enkele daarvan afgebeeld. Het waren zilveren muntstukken uit het Middelenouwen die in Harderwijk geslagen zijn tussen 1642 en 1671. Dit gebeurde in opdracht, respectievelijk van de Gelderse Hertog Reinoud II, diens weduwe Eleonora (of Alenora), Filips III en naar de Utrechtse Bisschop Arnold van Houwelingen op bevel van de Gelderse Heer Willem I, werd in Harderwijk tussen 1674 en 1693 nog eenmalig één zilveren muntje geslagen, te weten een "Gryl" of "gryl" van 1 Dukaten, uitloop de laatste vermelding van de stadsmunt van Harderwijk. Van de laatste munt die daarin voorkomt zijn twee munten van Harderwijk teruggevonden en die nu waarschijnlijk ook niet geslagen werden in 1693 door Groot Willem IV van den Bergh, die toen de stadhouder van Gelderland was, opdracht werd gegeven tot het slaan van munten in Harderwijk. Daarvan zijn een aantal gouden zilveren daalders (ook wel, in de daaropvolgende aflevering, de definitieve overplaatsing van de Provinciale Munt van Harderwijk in 1693/94 beschreven en werd een in Harderwijk geslagen Nederlandse Rijksdaalder van de Provincie Gelderland afgebeeld. Daarna zijn achtereenvolgens behalve de 25 Vols in Harderwijk geslagen Gelderse kroonen (Duits de rijksten KONIG en HOLLAND) Sluven, de zilveren Schellingen, de zilveren Provinciale en Nederlandse Duitse en ten slotte de zilveren Rijder of Dukaten en de (Klein) Dukaten of zilveren Rijksdaler van Gelderland. Vervolgens werden nu Goudgulden en de zilveren en de kleine Duitse Duitse afgebeeld.

### Dubbele Gouden Dukaat

In de vorige aflevering hebben we gezien, dat in 1586 door de Staten der Vereenigde Nederlanden besloten werd een (Nederlandse) Gouden Dukaat aan te laten munten en bij ordonnantie van 1606 eveneens een Dubbele Gouden Dukaat. In 1607 werd in Overijssel de eerste provinciale Dubbele Gouden Dukaat geslagen, daarna gevolgd door de overige provinciale munthuizen, waaronder Gelderland te Harderwijk in 1650.

### Dubbele Gouden Dukaat van de stad Kampen - 1656



ware grootte



ware grootte

Voorzijde: Geharnaste Keizer Ferdinand III met kroon, scepter en globe op de linkerhand  
 Keerzijde: Afgekorte Latijnse tekst:  
 MONETA NOVA AVREA CIVITATIS IMPERIALIS CAMPENSIS  
 (Nieuwe gouden munt van de Rijksstad Kampen) Jaartal met een "Romeinse" I.

## Stedelijke muntslag

Behalve Harderwijk lieten ook de stedelijke munthuizen van Kampen, Zwolle en Deventer in de 17e eeuw een Dubbele Gouden Dukaat slaan, waarbij men een (Duitse) Keizer afbeeldde met kroon, scepter en globe op de linkerhand en ook op de keerzijde plaatste men een andere tekst dan op de provinciale munten.

## Provinciale muntslag

Bij de door de Provinciale munthuizen geslagen typen, onderscheiden we - door het verschil in afbeeldingen van de ridder - een oud en nieuw type. De teksten op de keerzijde zijn vanaf het begin tot op heden gelijk gebleven, te weten een 5-regelige, afgekorte Latijnse tekst in een versierd vierkant: MONETA AVREA PROVINCIIARVM CONFAEDERATERVM BELGICARVM AD LEGEM IMPERII = Gouden munt v.d. Staten der Vereenigde Nederlanden volgens de Keizerlijke wet.

## Dubbele Gouden Dukaat - Provincie Utrecht - 1656 (oud type)



ware grootte



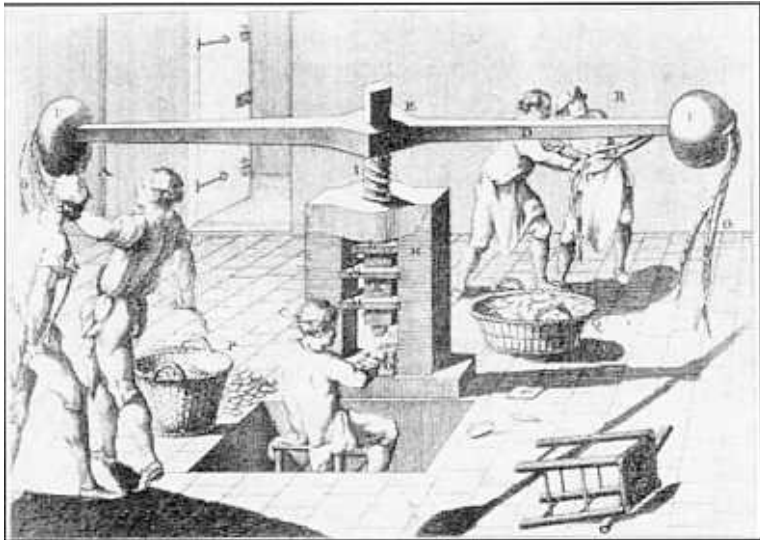
ware grootte

Voorzijde: Wijdbeens staande ridder met helm (zonder pluimen)  
Jaartal met een "Arabische" 1.

In 1670 kwamen in ons land nieuwe machines voor het produceren van munten in gebruik, waarbij de drie belangrijkste bewerkingen bij de productie van munten niet meer handmatig maar door deze machines uitgevoerd gingen worden.

1. Het met een zware hamer moeizaam op de juiste dikte slaan van de gegoten (edel)metalen platen werd voortaan uitgevoerd met een door paarden voortbewogen wals.
2. Het met de hand uitknippen van ronde plaatjes (rondellen) met een zware schaar werd vervangen door uitponsen met ronde beitels die mechanisch bewogen werden.
3. En in plaats van het aanbrengen van de afbeeldingen met hamer-slagen op stempels, werden de muntplaatjes geperst met een zware schroefpers ("Balancier"). Door deze technieken werd de afwerking veel fraaier dan voorheen en behoorden de onregelmatig geknipte en vaak decentraal geslagen munten vrijwel geheel tot het verleden.

## De in 1670 in ons land in gebruik genomen Schroefpers



*Balancier of schroefpers*

In het Munthuis bij het Kasteel te is Heerenberg is een dergelijke schroefpers te bezichtigen en kan men daar zelf een herinneringspenning mee vervaardigen.

## Na de intrede van de Schroefpers geproduceerde munten

Dubbele Gouden Dukaat - Provincie Holland - 1757



ware grootte



detail: helm met pluimen



ware grootte

## Dubbele Gouden Dukaat - Provincie Gelderland geslagen te Harderwijk



1656

ware grootte



1760

vergroot



Voorzijde: Staande ridder met geschouderd zwaard en helm (met pluimen) en een pijlenbundel in de linkerhand, die de 7 verenigde provincies symboliseert.

Latijnse tekst:

CONCORDIA RES PARVAE CRESCVNT

(Kleine dingen groeien door eendracht / Eendracht maakt macht).

D.G. & C.Z. = DVCATVS GELRIA ET COMITATVS ZVTPHANIA

(Hertogdom Gelderland en Graafschap Zutphen)

Literatuur:

P. Verkade: "Muntboek" - Uitg. Schiedam 1848

A. Delmonte: "De Gouden Benelux" - Uitg. J. Schulman 1964

Dr. H. Enno van Gelder: "De Nederlandse Munten" - Aula-boeken 213



In 1956 begon de heer S.S. Schilderman met het selecteren en opplakken van kranten-artikelen uit het Veluws Dagblad. Hij deed dat tot 1980.

De knipsels bevatten vooral nieuws uit Harderwijk en Hierden.

Al die knipsels zijn in het gemeente-archief terug te vinden in plakboeken. De bezoekers van het archief kunnen ze raadplegen via trefwoorden en data. Van 1980 tot 1985 werd het werk gedaan door de heer S. Baakman, die op zijn beurt weer werd opgevolgd door - u raadt het al - de heer Schilderman. Op 31 januari jl. vond hij het na bijna vijftig jaar welletjes.

Zonder overdrijving mag de verzameling van ruim **tienduizend knipsels** een levenswerk van Schilderman worden genoemd. De heer Schilderman werd voor zijn jarenlange inzet voor het gemeente-archief op 20 februari 2003, op zijn verjaardag, door burgemeester De Groot onderscheiden met de erespeld van de gemeente Harderwijk.

Op verzoek van Walter Lodewijk, directeur van het Stadsmuseum, heeft een groepje vrijwilligers de inhoud van de krantenknipselplakboeken van het Stadsmuseum gedigitaliseerd. Met een zoekfunctie zijn meer dan zeventuizend trefwoorden digitaal bereikbaar, zoals bijv. Ambachtsschool, Belgenkamp, heel veel familienamen, jubilea, middenstand, straatnamen, zwerfvuil, etc. De plakboekcollectie Schilderman is door dezelfde werkgroep inmiddels ook computerrijp gemaakt. De huidige knipsels worden uit alle lokale kranten gehaald: Veluws Dagblad, Harderwijker Courant, Stadsomroeper en Het Kontakt.

Herderewich en onze streekarchivaris vinden het van historische belang dat dit werk doorgaat. Na het vertrek van de heer Schilderman heb ik dit werk als vrijwillig medewerker overgenomen en werk enkele uren per week aan dit project in ons gemeente-archief dat nu deel uitmaakt van het Streekarchivariaat. Ik zou hier echter per 1 januari aanstaande mee willen stoppen omdat ik nog nauwelijks toekom aan mijn eigen onderzoek naar “Orde en Veiligheid in Harderwijk, 1400-1800”.

Daarom doe ik een **dringende oproep** voor één (of meer) vrijwilliger(s) voor mijn opvolging. Het is een leuke hobby voor iemand die daar gemiddeld een kleine dag per week mee bezig zal zijn. Of minder, als het werk verdeeld wordt over meerdere personen. Belangstellenden kunnen zich bij mij o.m. aanmelden in de studiezaal van het archief in het Stadhuis. Misschien zijn er in deze digitale tijd mogelijkheden om uitgekozen krantenteksten rechtstreeks in een computer op te slaan en zo toegankelijk te maken. Maar die mogelijkheden ken ik niet. Wie wel? Tot zolang moet het handwerk doorgaan.

Joop Kooiman, tel. 419638; email: [joop.kooiman@planet.nl](mailto:joop.kooiman@planet.nl)

## De lotgevallen van een Zwitserse huurling bij het KNIL.

Ingezonden door J. van der Spek

Er is veel geschreven en gezegd over het Koloniaal Werfdepot in Harderwijk. Het gaat dan vrijwel uitsluitend over de effecten van het depot op de Harderwijkse gemeenschap. De huurling zelf komt alleen in deze context ter sprake en dan vooral zijn slechte gedrag.

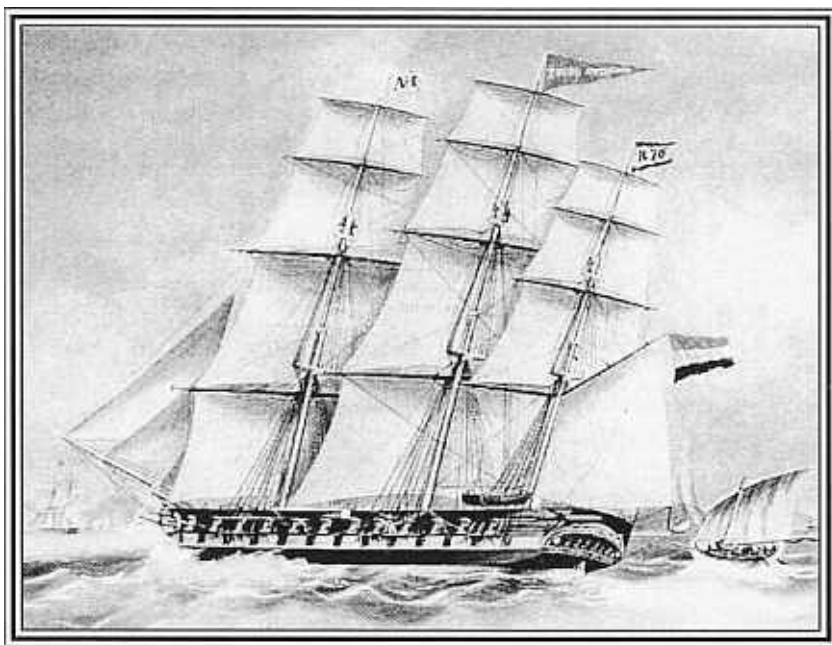
Van één van hen is een dagboek bewaard gebleven: Van de uit Genève afkomstige horlogemakers-zoon Jean Aimé Théodore Humberset, die in 1858 voor zes jaar dienst nam. Eén van zijn nazaten, mevrouw Denise Chevally, kreeg het dagboek in handen. Zij raakte er zo door geboeid dat zij zelfs naar Harderwijk ging om zich te verdiepen in het Koloniaal werfdepot. Zij heeft het dagboek, verluchtigd met foto's en voorzien van een inleidende verklarende tekst, gepubliceerd onder de titel "Un Suisse à Java et Borneo, au service de Hollande".

Een dagboek is een persoonlijk document en geen geschiedkundig werk. Wat er in is beschreven mag dus niet zonder meer als algemeen geldend worden beschouwd. Ter inleiding nog een tijdsbeeld. Door gebrek aan werkgelegenheid heeft het destijds arme Zwitserland eeuwenlang huurlingen geleverd, meestal in anderdeels verband met eigen kader. "Geen geld, geen Zwitsers" is nog steeds een bekend gezegde. In 1848 werd het in vreemde krijgsdienst treden echter bij wet verboden. Ronselaars moesten daarna in het verborgene optreden. De aspirant huurling moest dan ook op eigen gelegenheid het land verlaten. Net over de grens werd hij dan opgevangen.

Wij volgen nu Jean op zijn reis. Op 18 april 1858 vertrekt hij per boot naar de overkant van het meer van Genève en pakt daar de trein naar Yverdon aan het meer van Neuchatel.

De volgende dag gaat hij per boot naar St Aubin en van daar loopt hij naar Biel (50 km!). De volgende dag per trein naar Basel, waar hij tot de 26e blijft. Op die dag gaat hij de Duitse grens over en meldt hij zich in Leurach bij twee sergeanten van het Werfdepot.

Hij ontmoet daar 12 lotgenoten en krijgt 15 Francs reiskostenvergoeding. Het gezelschap reist per trein naar Mannheim en gaat per boot naar Arnhem. Aankomst op 30 april. Op 1 mei komt de groep aan in Harderwijk waar Jean een contract voor 6 jaar tekent en fl. 80,- ontvangt. Hij blijft tot 15 juni in de stad maar - teleurstellend voor de Harderwijkers - hij wijdt er geen woord aan. Op die dag gaat een detachement van 150 man sloop naar Amsterdam; vervolgens per trein naar Rotterdam en tenslotte per boot naar Vlissingen. Hier gaat men aan boord van het fregat Admiraal de Ruyter.



*Voorbeeld van een fregat*

Het zeilschip heeft een bemanning van 150 man; daarnaast zijn er nog 70 mariniers aan boord en het detachement KNIL. Een volle bak. Er heerst aan boord een ijzeren discipline. Stokslagen behoren tot het arsenaal van straffen. Het schip blijft 3 weken op de rede liggen. 's Avonds krijgt het detachement gymnastiekoefeningen, zo pittig dat Jean als hij de kans krijgt zich er van drukt. Op 8 juli licht het schip zijn ankers. Op 30 juli passeert het de evenaar met de gebruikelijke doopplechtigheden.

Het plan was St. Helena aan te doen om water in te nemen. Omdat de wind gunstig is neemt de commandant het rampzalige besluit door te varen. Helaas draait de wind, het schip vordert maar tergend langzaam. Gevolg is dat het water streng wordt gerantsoeneerd. De opvarenden zullen wekenlang voortdurend dorst lijden. Door een storm wordt het schip terug gedreven zodat het pas op 10 oktober bij de Kaap voor anker kan gaan. Eindelijk volop vers water. Intussen hebben twee doden een zeemansgraf gekregen. Een soldaat uit Bem deserteert zwemmend. Heeft hij levend de wal bereikt?

Het schip blijft 3 weken op de rede liggen. Ruim 5 maanden na vertrek komt men op 21 december op de rede van Batavia aan. Na een kort verblijf in die stad en in Weltevreden gaat Jean per schip naar Semarang. Op 16 januari

bereikt hij zijn bestemming: het 1e bataljon in fort Willem I in Ambarawa. Een half jaar later gaat hij met het halve bataljon naar Djokjakarta. De andere helft gaat naar Soerakarta. Over de dagelijkse dienst vermeldt hij niets. Alleen bijzondere gebeurtenissen schrijft hij op. Bijv. dat op 7 januari 1860 iedereen midden in de nacht wordt gewekt en ontwapend. Kanonnen staan op de legeringsgebouwen gericht. Er is een complot ontdekt om de zoon van de sultan van Djokjakarta te bevrijden uit diens gevangenschap. 12 Man worden gearresteerd en afgevoerd naar Semarang. Aansluitend houdt een generaal een onderzoek, waarna 60 man worden overgeplaatst naar Borneo. De overigen krijgen hun wapens weer terug.



Uit gedichtjes blijkt dat Jean heimwee heeft en zich vertwijfeld afvraagt hoe hij ooit voor dit avontuur koos. Jean is ontwikkeld en heeft een ruime belangstelling voor zijn omgeving. Hij waagt zich aan een beschouwing over de Javanen en het bestuur. Hij relateert zijn mening door op te merken dat hij maar beperkte observatiemogelijkheden heeft. Hier volgt een stukje uit zijn dagboek:

*“Het land is mooi en vruchtbaar. De Javaan is niet veeleisend, goed en heeft een makkelijk karakter. De helft leeft in kommer-volle omstandigheden: slechte voeding en huisvesting, waardoor er veel ziekte heerst. Het zou beter zijn als er in het land meer wilde tijgers waren in plaats van eerloze mensen die land en volk uitbuiten. Zij zijn alleen maar uit op geld. Er zou een bestuur moeten zijn dat zich serieus inzet voor het welzijn van de bevolking, dat de herendiensten beperkt en handel en land-bouw ontwikkelt. Dat vind ik als vrije Zwitser”.*

Op 3 oktober gaat hij 14 dagen met verlof, vermoedelijk met een of meer collega's. Hij bezoekt de graven van Javaanse prinses, 23 km buiten Djokja.

Zij overnachten bij een dorpshoofd. Na omzwervingen door het gebied komen zij weer in Djokja om de volgende dag 35 km in noordelijke richting te lopen. Vervolgens trekken zij door naar de Boroboedoer. Zij blijven daar enkele dagen bij het 8ste bataljon logeren om dan weer naar 'huis' terug te lopen.

Op 7 november wordt een uit Lausanne afkomstige soldaat opgehangen omdat hij leider van een complot zou zijn. Een aantal anderen krijgen gevangenisstraf of worden gedegradeerd.

Het jaar 1861 levert aanvankelijk weinig vermeldenswaardigs op. Enkele collega's overlijden, één krijgt gevangenisstraf wegens een geweldsmisdrijf. Half november wordt Jean met enkele anderen aangewezen voor uitzending naar Borneo, waar een expeditie gaande is tegen opstandige groepen. Op 28 november gaat een detachement van 100 man sloop naar Bandjermasin. Vanaf enige afstand lijkt de kust van Borneo op ondergelopen land: mangrove bossen. Jean voegt zich bij het 7e bataljon in Amuntai, twee dagen varen stroomopwaarts. Gedurende de maand december neemt hij deel aan een aantal patrouilles, meestal met een sterkte van 60 tot 80 man. Ook hier geeft Jean blijk van zijn algemene belangstelling door het landschap te beschrijven:

*"Aan de oever van de rivier de Bandjermasin zie je hutten van de bewoners, omgeven door cocospalmen en bananenbomen. De rivier heeft ter hoogte van de schans van Thuil een breedte van 500m.*

*Het water is soms roodachtig, dan weer bruin of grijs. Je ruikt het moeras aan de oevers. De rivier is visrijk en er zwemmen ook kaaimannen in.*





*De bewoners gebruiken prauwen om zich te verplaatsen en te vissen.*

*De levensmiddelen voor de troepen, munitie e.d. worden per boot naar de posten vervoerd.*

*Een leverancier in Amoentai levert rijst, gedroogd vlees en eieren”.*

Het jaar 1862 is vol van acties tegen benden in het binnenland. Jean wordt dus flink belast en krijgt bovendien last van ziekten: koorts, buikloop. De voeding laat te wensen over. Desgevraagd laat hij dat weten aan de commandant van de expeditie. Dat heeft hij geweten. Want intussen heeft Jean een nieuwe compagniescommandant gekregen, de kapitein K. van der Heijden (de later in Atjeh bekend geworden generaal éénoog). Deze had van de klacht gehoord en heeft dat Jean flink ingepeperd. Toen hij tijdens een patrouille het tempo niet kon volgen wegens een koortsaanval moest hij op rapport komen. Als opvoedkundige maatregel moest hij marsoefeningen doen rond het bivak. De eerste dag een half uur; elke volgende dag een half uur langer tot tenslotte 7 aaneengesloten uren.

Jean vindt zijn kapitein een feodaal heerser die door machtsmisbruik volgzzaamheid afdwingt. Zijn middelen zijn: corvee aan de weg, exercitie, appels, vermindering van de rantsoenen, lang in de rij staan voor het eten, dreiging met straffen. Hij heeft een mateloze verachting voor hem. De komst van een nieuwe dokter, die in tegenstelling tot zijn voorganger niet zelfstandig oordeelt maar zich laat leiden door de wensen van de kapitein, maakt het leven voor de zieke Jean erg moeilijk. Hij voelt zich steeds minder op zijn plaats in deze ruwe sfeer. En dan duurt zes jaar lang. Maar tenslotte loopt in mei 1864 zijn contract af. Verlengen wil hij natuurlijk niet.

Tot zijn verontwaardiging en teleurstelling betekent einde contract niet een onmiddellijke terugkeer naar Europa. Vele maanden gaan op aan bureaucratisch gedoe. Wel krijgt hij meer soldij, maar verder is het gewoon dienstdoen. Op 19 september vertrekt hij tenslotte naar Java.

Op 8 november gaat hij aan boord van een nederlandse koopvaarder.

Samen met een kapitein en zijn gezin, 5 collega's en een afgekeurde soldaat zijn zij als passagier aan boord. Op 19 februari 1865 arriveren zij in

Nieuwediep. Wegens ijsgang is er pas op 25 februari een stoomschip naar Amsterdam. Vandaar reist hij per trein naar Harderwijk. Op 28 februari krijgt hij zijn paspoort, een medaille en een oorkonde. Via de Zwitserse consul in Amsterdam gaat hij per trein naar Genève, waar hij op 5 maart aankomt. Een ervaring rijker ,een illusie armer. later is hij getrouwd. In 1919 is hij gestorven.

litt.: "Un Suisse à Java et Borneo". Denise Chevalley, Editions Slatkine, Genève.1998. ISBN 2-Q5-101616-X

**Naschrift redactie:**

### **Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL)**

De Nederlanders hadden in Nederlands-Indië tegen vele opstanden te strijden, waarvoor ze een koloniaal leger in stand hielden. In 1819 bereikte dit koloniale leger een troepensterkte van 13.286 man (7.820 Europeanen en 5.466 inheemsen). Nadat de opstand van de sultans van Palembang in 1825 (Zuid-Sumatra) met veel moeite en grote verliezen neergeslagen werd, brak een opstand uit onder de leiding van prins Diponegoro in Centraal-Java. Deze opstand, die in de geschiedenis later als Java-oorlog omschreven werd, duurde vijf jaar. Door hem werd het koloniale leger noodgedwongen met meer dan 24.000 man vermeerderd.

Ook op Sumatra ontwikkelde zich een voortdurende crisis. De opstand van de Moslims, aangevoerd door de Padris (de intelligente), kon pas in 1845 neergeslagen worden.

Na het einde van de Java-oorlog in 1830 trad het koloniale leger als een op zichzelf staande strijdmacht op; de relatie tot de strijdkrachten in Nederland werd afgeschaft. Nauwelijks zes jaar later zou dit leger het predikaat "Koninklijk" verliezen.

In de begintijd was het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) een soort vreemdenlegioen, bestaande uit Duitsers, Belgen, Oostenrijkers en zelfs Afrikanen uit de Goudkust, dat destijds tot Nederland hoorde. De oppervlakte van het koloniale bestuursgebied werd in de loop van de 19e eeuw telkens groter, zodat de instandhouding van rust en orde een steeds grotere manschappensterkte eiste. In 1916 bedroeg de troepensterkte van het KNIL bijna 36.000 en op het hoogtepunt in 1940 meer dan 76.000 man. Ook de betrekkingen tussen Europeanen en inheemsen veranderde. Tot aan de Duitse vereniging in 1870 was de verhouding bijna gelijk, na 1921 bedroeg de verhouding Europeanen en inheemsen 1 tegen 4.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het KNIL gereorganiseerd en opereerde het, versterkt met troepen van de Kon. Landmacht, in beide - later zeer omstreden - "politiële acties" tegen de opkomende onafhankelijkheidsstrijders.

In 1950 werd het KNIL ontbonden.



## Van alles wat ver-EEUW-igd (19)

G. Verwijs-ten Hove

*Wat Harderwijkse kranten precies 100 jaar geleden berichtten.*

Het najaar van 1903 staat in het teken van verkiezingen, zowel in de gemeenteraad als in enkele commissies en in de kerken.

In Hierden zijn G. Timmer en W. Brandsen resp. tot ouderling en diaken gekozen.

Een bijzonder gebeuren is daar de ingebruikname van een nieuw orgel<sup>1</sup>, waarvoor in de zondagmiddagdienst ook veel belangstelling uit de stad is.



In de Hervormde gemeente in Harderwijk worden L. van Esveld en A. Grei-danus herbenoemd als kerkvoogd. Zoals in een advertentie door "vele lidmaten" aanbevolen is worden de aftredende P. Bronsveld L.G.zn en H. van Zalingen herkozen en J.H. Goosens en P. van der Werf gekozen als notabel. Ouderling W. van Kernebeek en diaken B.G. van Daalen mogen hun ambt blijven vervullen en L. van Schie komt als diaken in de plaats van J. Vermeer.

In de politiek is de vraag aan de orde wie er op de lijst van de kiesverenigingen komen en welke partij de opvolger voor het vertrekkende raadslid A.M. Kok zal leveren.

Van een aantal personen, aan de namen te zien meest Hierdenaren, komt de oproep om te stemmen op de heer G.P. Hulsman, "een geacht en bejaard ingezetene, ons allen bekend, die niet bekend staat om maar aan de groene tafel te zitten, maar die de belangen van de gemeente ook getrouw zal behartigen. Hij heeft toch het nagras aan de pachters geschonken, ter ondersteuning van het voorgras", zo is te lezen.

Dr. Kerssen bedankt voor een plaats op de lijst van Gemeentebelang, waarna deurwaarder A.L. Willemsen wordt gekozen.

Diverse inwoners, w.o. 4 Israëlieten, hebben bezwaar aangetekend tegen de stemming op een zaterdag. In september 1899 is hier ook al op geweest. Aan het ministerie van Binnenlandse Zaken is om een verbod gevraagd, maar wat deze instantie betreft, is er geen verhindering om de stemming op een zaterdag te houden. Er komt een oplossing voor het probleem door een besluit van het Opperrabinaat om de godsdienstoefening voor 10 minuten te onderbreken, zodat de gemeenteleden hun stem kunnen uitbrengen.





Naast 15 ongeldige worden er 633 geldige stemmen uitgebracht, als volgt verdeeld: G.P. Hulsman 116, R.P. ten Broek 131, B. Goosens 192 en A.L. Willemsen 194 stemmen. Deze uitslag maakt een herstemming nodig tussen de heren Goosens en Willemsen. Dit keer worden er zelfs 727 stemmen uitgebracht, waarvan er 20 ongeldig zijn. Goosens komt met

352 stemmen net niet aan de volstekte meerderheid van 354 stemmen toe. Willemsen wint met 355 stemmen.

Beide stemmingen hebben meer kiezers getrokken dan de 587 in 1899, zo wordt later geconcludeerd. Naderhand protesteert Gemeentebelang nog via de krant tegen de benaming "Vrijzinnige Kiesvereniging" zoals die door de kiesvereniging Nederland en Oranje "in een van harentwege verspreid stroobiljet" gebruikt is. Er volgt een verklaring, dat "de kiesvereniging geheel neutraal is en enkel kandidaten stelt, die zij acht te zullen werken in het algemeen belang."

In december komen in de raad veel zaken aan de orde. Zo wordt het presentiegeld voor 1904 en volgende jaren voor de raadsleden vastgesteld op fl. 0.75 per vergadering.

Voor de heer A. Hemeltjen is de aanslag Hoofdelijke Omslag teruggebracht tot de 4e klasse.

De Stichting Steun aan Vrouwenarbeid wil graag twee lokalen van de vroegere meisjesschool huren voor een cursus strijken en glansstrijken. Dit wordt toegestaan voor fl. 1.= per maand. Volgens de voorzitter wordt er al veel voor jongens gedaan en is het daarom goed dat er nu ook iets voor meisjes tot stand komt.

A. van Dijk wil een schuurtje bij zijn woning bouwen en krijgt daarvoor een stuk gemeentegrond ter grootte van 28 M<sup>2</sup> aan het Blokhuis in erfpacht.

De raad stemt ook in met de aanschaf voor het gemeente-archief van een exemplaar van het Album Studiosorum, met de namen van studenten aan de Hoogeschool vanaf 1658.

De gemeente-opzichter Verhagen en de wegwerker Van Asselt bedanken de raad voor de toegezegde salarisverhoging. Al eerder is er een bedankje ontvangen van wed. G. de Vroom-Karssen. Haar man, Albartus de Vroom, commies bij de gemeente-secretarie, is eind september op 71-jarige leeftijd overleden, na een dienstverband van 48 jaar als klerk. In een besloten vergadering wordt haar een pensioen van fl. 175.= per jaar toegekend. Er is een advertentie geplaatst voor een opvolger, die zo nodig ook de secretaris moet kunnen vervangen. Het jaarsalaris bedraagt fl. 700.= met

3 jaarlijkse verhogingen tot een maximum van fl. 1.000.=. Uit de 21 sollicitanten wordt eerst de oud-gemeentesecretaris A. Blankestijn te Edam gekozen, die bij nader inzien echter bedankt. Daarna wordt Mr. J.A. van Pesch, volontair in IJsselmuiden-Grafhorst, benoemd.

De gemeentearts Numans gaat Harderwijk na 22 jaar verlaten. Zijn al benoemde opvolger A.A. de Rooij trekt zijn sollicitatie ook in, waarna Dr. H.J. van Rijn benoemd wordt. Vanaf 16 december houdt hij twee keer daags spreekuur in hotel Ducroix<sup>2</sup>, voor stadspatiënten van 9-10 uur en voor overigen van 1-2 uur.



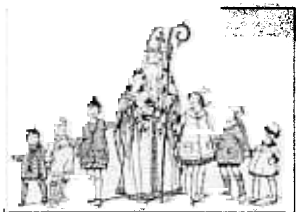
Het raadslid Koopsen wordt gekozen als lid van de Commissie van Toezicht op de Soepkokerij, de z.g. **Soepcommissie**. Voor de collecte, die jaarlijks voor deze commissie gehouden wordt, zijn dit jaar wel extra milde bijdragen welkom, dit i.v.m. de zeer slechte aardappel-oogst. De uiteindelijke opbrengst is niet veel anders dan andere jaren. In Harderwijk (incl. Tonsel) is fl. 271.06½ opgehaald en de Hierdenaren hebben fl. 43.16 gegeven.

Voor de volgende leveranties wordt een inschrijving gehouden: 20½ HL goede groene erwten, vóór 5 januari 1904 te leveren; 7 HL goede gave uien, in 20 malen van 35 KG te leveren; 200 KG aardappelmeel, niet in pakjes, maar los te leveren in 20 malen van 10 KG en 800 KG varkensvlees, 2 x per week te leveren, telkens een half varken, wegende zonder reuzel 40 KG. De leverancier is verplicht het vlees behoorlijk fijn te hakken of te snijden. G. de Bruin, P. Groen en J. van Slooten mogen deze zaken leveren. De **Nieuwjaarscommissie** heeft fl. 181.74½ opgehaald, waarvan fl. 49.90 in Hierden. Er hebben zich 138 gezinnen aangemeld om bedeed te worden. Naast erwten en gort zal ieder waarschijnlijk ook nog een portie koffie krijgen. De zondagsschool "Obadja" vraagt de burgers weer een bijdrage om met de kinderen (550 in getal) het Kerstfeest te vieren.

De **feestcommissie** voor Koninginnedag heeft geld overgehouden en besluit de fl. 23.13½ te storten in de kas van het "Groene Kruis".

Uit een ingezonden mededeling blijkt, dat de **gezondheidssommissie** in Nijkerk zich inzet voor het plaatsen van zandbakjes in de kerken, dit ten gerieve van de gebruikers van pruimtabak, zodat de vloeren schoon blijven.

Wed. H. Karssen van de "Groote Bazaar" levert voor 35 cent per flacon Hoofd Eau de Cologne "ter onmiddellijke vernietiging van levend hoofd-



onrein." Het "schenkt en vlegt" de huid niet. Voor het Sint Nicolaasfeest heeft zij "Kinder-Tafelserviezen" te koop, o.a. een 29-delige set voor fl. 6.50

Bij Wielenga zijn weer nieuwe kaarten uitgegeven met als onderwerp de Koninginnedag in Harderwijk.

E. Schilder biedt een pakje met 19

verschillende stadsgezichten aan. Wie binnen een week koopt krijgt de pas verschenen kaart "Panorama van Harderwijk" cadeau. Er wordt nog bij vermeld dat het geen oude kaarten zijn, zoals "van zekere zijde" wordt beweerd.

M. van Ments heeft naaimachines in de aanbieding, "echte, niet voor fl. 55.=, maar voor fl. 37.= of minder", met maar liefst 8 jaar garantie. Akensche Machinenaalden worden voor 1 ct per stuk aangeboden d.m.v. het volgende rijmpje: *"t Is niet alleen meer voor de Grooten, Ook voor den kleinen Burgerman, En die niet veel betalen kan"*.

De wagenmaker Rijk de Nooij krijgt een vergunning om in zijn bedrijf aan de Luttekepoortstraat, nr. E 2372<sup>3</sup>, een gasmotor van 8 pk te plaatsen.

Van de heer Johan Coenraad Stempels te Dordrecht is een verzoek ontvangen voor een vergunning voor de verkoop van sterke drank in het klein in het benedenvoorlokaal van de woning A 139. , staande buiten de Bruggepoort.



Lokatie wagenmakersbedrijf

De directeur-generaal van de Posterijen maakt bekend dat gedrukte kennisgevingen van overlijden voortaan weer zondags bezorgd zullen worden. Wie op 2e Kerstdag een telegram wil verzenden, kan daarvoor o.a. van 1 - 2 uur (Greenwichtijd) terecht.

C. Hamstra aan de Stationsweg vraagt pestvogels te koop. Voor "mannen" betaalt hij fl. 2.=. De Vogelwet wordt overigens nog wel eens overtreden. Een zekere S.S. krijgt hiervoor zelfs een boete van fl. 10.= of 4 dagen hechtenis.

Voor K.U. is er een proces-verbaal wegens baldadigheid en J.H. de B. uit Tonsel en C.J. van A. worden wegens dronkenschap veroordeeld tot resp. fl. 3.= of 3 dagen en fl. 1.= of 1 dag.

Geen straf, maar wel een berichtje in de krant, is er voor de beschonken burger die tegen 5 december in de goot voor zijn huis wordt aangetroffen met in elke hand een boterletter.

De jaarlijkse etalagewedstrijd trekt weer veel bekijks en meer dan tien zaken, o.a. Wielenga, Schaftenaar en Gebr. Ten Broek, hebben een prijs of eervolle vermelding ontvangen.

Er is ook belangstelling voor een expositie van stenen op het kantoor van de krant. Het zijn gave stenen, van het formaat 10 x 15 cm., met eigenaardige afbeeldingen versierd en voorzien van een jaartal tussen 1550 en 1600. Zij zijn aangetroffen tijdens werkzaamheden bij de aannemer A. Juffer.

Op verzoek van de heer L.A.W. Siccama wordt op 20 november erfhuis gehouden in de Villa Roosenburg, Buitensingel aan de Friesche Gracht. Ieder die iets te vorderen heeft of verschuldigd is aan Jan Petersen, die op 29 oktober 1903 in Putten overleden is, kan dit bij de notaris melden. De nalatenschap is onder het voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard. Op een veiling wordt voor Gerrit Petersen Czn. een visschuit (pluut) verkocht, gemerkt H 69, "met zeil en treil, staand en loopend want, kabel en dreg", alsmede een kubboot.

Tijdens een storm half oktober is de 44-jarige Arij Klaassen, als matroos varende op de bom "Scheveningen", op de Noordzee verdronken. De vereniging "Eendracht" zal de weduwe, die met 9 kinderen achterblijft, gedurende 13 weken met fl. 6.= per week ondersteunen. Een opgericht comité bekijkt de mogelijkheid van langer durende steun. Een maand later is te lezen dat het lichaam van Klaassen op Terschelling aangespoeld zou zijn. Zijn twee broers treffen in Harlingen nog anderen die dit bericht ontvangen hebben en ook op weg zijn naar het eiland, maar daar aangekomen moeten zij constateren dat het niet hun broer betreft.

Zaterdag 21 november stormt het weer geweldig; het grasland langs de kust loopt onder. De bewoners van de Weisteeg moeten met vrouwen en kinderen hun huizen verlaten en in de stad een goed heenkomen zoeken. Net als een maand eerder is er ook nu nog gedurende enige tijd onrust onder de families van de vissers, maar na enige tijd zijn ook "de huisvaders, die op de Noordzee hun brood verdienen weer naar hunne haardsteden teruggekeerd" voor een verdiende rust na de strijd met de "kolkende baren", die helaas slachtoffers heeft geëist.

Noten van de redactie

1. In oktober 1931 werd dit orgel gerestaureerd door de Gebr. Dekker uit Goes.
2. Nu hotel Baars.
3. Later Garage Doppenberg, toen Milieucentrum en nu al jaren leegstaand.

De familie Hulsink woonde sinds 1772 in Harderwijk. Jan Hendrik, of Joannes Hendricus Hulsink was in Groenlo geboren, waarschijnlijk rond 1748. Hij was wever, in tegenstelling tot zijn mannelijke nakomelingen, die zich met de handel bezig hielden.

Groothandelaar, wijnhandelaar, waren de beroepen, die vermeld stonden in het Bevolkingsregister. Hieronder volgt de **genealogie Hulsink en fragment genealogie Huberts**. Beide families waren Rooms Katholiek. Waar men in de Herv. Kerk trouwde is dat apart vermeld.

- I **Jan Hendrik HULSINK**, wever, geboren Groenlo vóór 1750, begraven te Harderwijk 28-1-1808.  
trouwt (1) kerk aldaar 2-11-1772 (Ned.Herv) **Catharina BEMERS**, gedoopt aldaar 21-3-1745, begraven aldaar 5-5-1774, dochter van **Joannes BEMERS** en **Joanna BEUJONEK**.  
trouwt (2) kerk Hierden 10-11-1778 (Ned.Herv) **Margaretha (Grietje) de VENTE**, gedoopt (Ned.Herv.) Harderwijk 13-10-1758, overl. aldaar 16-12-1835, dochter van **Jan de VENTE** en **Berendje BRESSEN**.

### Uit het eerste huwelijk:

- 1 **Joannes Bernardus** (zie IIa).
- 2 **Joannes**, gedoopt Harderwijk 26-4-1774, begraven aldaar 22-2-1775.
- 3 **Joanna Engelina**, gedoopt Harderwijk 26-4-1774, begraven aldaar 4-12-1778.

### Uit het tweede huwelijk:

- 4 **Catharina**, naaister, gedoopt Harderwijk 10-12-1780 (get.: Joannes Bemer).  
trouwt kerk aldaar 31-10-1802 **Johannes KOSTER**, geboren Kampen circa 1774, overl. Harderwijk 23-07-1814.
- 5 **Johannes Theodorus**, gedoopt Harderwijk 22-3-1782, begr. aldaar 3-12-1787.
- 6 **Joannes** (zie IIb).
- 7 **Jacobus** (zie IIc).
- 8 **Berndina**, geboren Harderwijk 28-11-1787, ongedoopt overleden en aldaar begraven 3-12-1787.
- 9 **Joannes Albertus**, gedoopt Harderwijk 1-7-1789 (get.: Beatrix Evers en Joannes Nederkoorn).
- 10 **Johanna Bernardina**, gedoopt Harderwijk april 1796 (get.: Johannes Bernardus Hulsink), begraven aldaar 7-4-1798.
- 11 **Johanna Bernarda**, gedoopt Harderwijk 10-07-1801, overl. aldaar 16-02-1870.  
Trouwt aldaar 19-12-1822 **Petrus Josephus ROOSEN**, kastenmaker, gedoopt aldaar 16-10-1796, overl. aldaar 25-12-1870, zn. van **Johannes Theodorus ROOSEN**, kastenmaker, en **Antonia Maria PETERS**.

- IIa **Joannes Bernardus HULSINK**, koopman, gedoopt Harderwijk 30-10-1772 (get.: Antonius Hulsink), overl. aldaar 2-4-1852. Bev.reg. 1850-1855 Harderwijk: wijk 5, huis 47 in de Wolleweverstraat. Trouwt (1) kerk Emmerich (D) 26-1-1802 **Johanna Willemina van ROSSUM**, gedoopt aldaar 17-4-1776, overl. Harderwijk 15-5-1835, dr. van **Lambertus van ROSSUM**, bierbrouwer en **Maria van HAREN**.

Trouwt (2) **Francina van 't ZANT**, geboren te Deventer ca. 1768 en in september 1852 naar Deventer vertrokken.

Uit het eerste huwelijk:

- 1 **Maria Catharina Lucia**, gedoopt Harderwijk 12-12-1802, begr. aldaar 16-2-1804.
- 2 **Maria Catharina Margaretha**, gedoopt Harderwijk 19-2-1804, overl. aldaar 8-3-1881. Trouwt Harderwijk 7-2-1833 **Carolus Ludovicus BECK**, zaakwaarnemer te Zutphen, geboren aldaar 3-6-1809, zn. van **Ludovicus Leopoldus BECK** en **Maria Theresia MEIJER**, logementhouders te Zutphen.
- 3 **Everhardus Lambertus**, gedoopt Harderwijk 17-6-1805, begr. aldaar 24-7-1806.
- 4 **Henricus**, gedoopt Harderwijk 4-3-1807, begraven aldaar 3-1-1809.
- 5 **Johanna Hendrika**, gedoopt Harderwijk 24-3-1807. Trouwt aldaar 10-6-1839 **Joannes MEIJER**, 1e luitenant bij het kol.werfdepot, gedoopt Leeuwarden 12-8-1801, overl. Harderwijk 27-1-1853. zn. van **Christianus MEIJER** en **Hendrina RILA**. Bev.reg. 1850-1855 H'wijk: wijk 2, huis 4 Vijhestraat.
- 6 **Maria Franciska**, gedoopt Harderwijk 21-1-1810.
- 7 **Johannes Hendricus**, koopman, groothandelaar, geboren Harderwijk 15-10-1812, overl. Harderwijk 12-3-1884.  
Bev.reg. 1850-1855 Harderwijk: wijk 5 huis 41, Luttekepoortstraat.  
Hij begon in 1854 met een distilleerderij, gevestigd in de Kleine Haverstraat waar hij oude en bessengenever maakte. In 1874 begon hij een V.O.F. met Petrus Theodorus Huberts, wijnhandelaar die gehuwd was met zijn nichtje, Josephina Constantia Maria BECK, dochter van Maria Catharina Margaretha Hulsink en Carolus Ludovicus Beck.
- 8 **Maria Antonia**, geboren Harderwijk 2-1-1815. Trouwt Harderwijk 24-11-1841 **Wilhelm Franz Lambert van ROSSUM**, agent en expeditie te Emmerik, gedoopt Emmerik 5-1-1817, zn. van **Johann Jacob van ROSSUM**, bierbrouwer te Emmerik, en **Catharina Wilhelmina Charlotte KOCK**.
- 9 **Dorothea Lucia**, geboren Harderwijk 3-2-1817, overl. aldaar 15-4-1854.  
Bev.reg. 1850-1855 Harderwijk: wijk 5, huis 41 Luttekepoortstraat.



Hulsink Distilleerderij en Wijnhandel b.v.

Jeneverstokerij sinds 1854

**IIb Joannes HULSINK**, gedoopt Harderwijk 10-7-1783 (get.: Maria Stratmans), overl. aldaar 16-7-1814.

Trouwt aldaar 21-5-1813 **Maria Elisabeth STARTMAN**, gedoopt Son (N-B) 4-6-1783, overl. Harderwijk 28-4-1819, dr. van **Gerhard STARTMAN** en **Anna TIMMER**.

Uit dit huwelijk:

1 **Johanna Margrieta Bernarda**, geboren Harderwijk 23-3-1815, overleden aldaar 29-05-1819.

**IIc Jacobus HULSINK**, wever, geboren Harderwijk 22-10-1784, gedoopt Harderwijk 23-10-1784 (get.: Jacoba Gibzen), overl. Harderwijk 25-12-1855.

Trouwt **Wilhelmina GIJKENS**, gedoopt Zutphen 10-05-1781, overl. Harderwijk 4-12-1846, dr. van **Hendrik GIJKENS**, smid, en **Johanna HULSINK**.

Uit dit huwelijk:

1 **Joannes Hendricus** (zie IIIa)

2 **Jan Baptist** (zie IIIb).

3 **Anna Maria Bernarda**, geboren Harderwijk 30-08-1815.

Trouwt Harderwijk 31-5-1848 **Johannes KINDT**, metselaar, geboren Leeuwarden ca. 1812, zoon van **Franciscus KINDT**, kleermaker, en **Swaantje KOK**.

4 **Johannes Bernardus**, geboren Harderwijk 17-1-1819

5 **Antonius Hendrikus**, geboren Harderwijk 14-04-1822, overl. aldaar 21-9-1835.

**IIIa Joannes Hendricus HULSINK**, loteling met verlof, arbeider, tuinman, gedoopt Harderwijk 4-3-1807, overl. aldaar 14-4-1849.

Trouwt Grave 26-8-1832 **Johanna CHEVOU** (Civoë), geb. Tiel 13-12-1810, overl. H'wijk 27-10-1884, dr. van **Thomas CHEVOU**, kleermaker, en **Grada SANDERS**.

Uit dit huwelijk:

1 **Johanna Grada**, geboren Harderwijk 15-1-1831, geëcht bij het huwelijk der ouders, overl. aldaar 28-5-1881.

Trouwt (1) Harderwijk 2-9-1857 **Andries DRIESENAAR**, gepensioneerd militair, geboren Amsterdam 10-9-1810, overl. Harderwijk 6-10-1860, zn. van **Maria COLET**.

Trouwt (2) Harderwijk 23-10-1861 **Hermanus van den HENGEL**, gepensioneerd militair, geboren Utrecht ca. 1821, overl. voor 1871, zn. van **Christiaan van den HENGEL**, kleermaker, en **Albarta van HOORN**.

Trouwt (3) Harderwijk 22-3-1871 **Philippus CORNELIS**, gepensioneerd militair, geboren Wissekerke ca. 1825, zn. van **Philippus Ferdinandus CORNELIS** en **Agneta GOSSELEIJ**.

2 **Margaretha**, tapster, geboren Harderwijk 14-1-1834. Trouwt (1) Harderwijk 9-9-1857 **Carel Willem Hendrik NAUMANN**, gepens. sergeant, geboren Kampen ca. 1823, overl. Harderwijk 22-7-1873, zn. van **Johan Jacob NAUMANN**, gepens. kapitein, en **Agnis FITTSON**.

Trouwt (2) Harderwijk 7-11-1877 **Ernest Pierre HANNOTIAU**, gepens. militair (onderofficier), geboren Brussel ca. 1836, zn. van **Ferdinand Theodore HANNOTIAU** en **Isabelle CABOCHE**.

3 **Jacobus**, geboren Harderwijk 14-1-1834, in de Olijstraat, overl. aldaar 15-1-1834.

- 4 **Jacobus Antonius**, geboren Harderwijk 17-8-1836.
- 5 **Adriana**, geboren Harderwijk 2-10-1838, overl. aldaar 25-6-1860.
- 6 **Wilhelmina**, geboren Harderwijk 17-2-1841, ze vertrok 10 mei 1894 naar de van Ostadestraat te 's-Gravenhage. Trouwt Harderwijk 16-09-1863 **Johannes BLOKHUIZEN**, tuinman, bloemist, koffiehuishouder, geboren Nijkerk 13-3-1839, overl. Harderwijk 31-1-1889, zn. van **Johannes BLOKHUIZEN**, gepens. militair, en **Bernardina VERSTEEG**.
- 7 **Johannes Bernardus**, geboren Harderwijk 2-8-1843, in het hofhuisje buiten de Smeepoort, overl. aldaar 26-11-1861.
- 8 **Johanna Maria**, geboren Harderwijk 20-2-1846, overl. aldaar 16-2-1851.

**IIIb Jan Baptist HULSINK**, slachter, geboren Brussel (B) circa 1812.

Trouwt (1) vóór 1850 **Diena HOLTERMAN**, geboren Zwolle ca. 1810, overl. H'wijk 24-3-1853, dochter van Hendrikus Holterman en Diena van der Kolk.

Trouwt (2) Harderwijk 15-3-1854 **Joanna Catharina CATTENBELT**, geboren Zwolle ca. 1811, dochter van Lambertus Franciscus Cattenbelt en Joanna Dagelo.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Levenloze zoon**, Harderwijk 2-12-1848.
2. **Hendrika Barendina**, geboren Harderwijk 13-12-1852, overl. Harderwijk 6-4-1854.

## Fragment genealogie Huberts:

**I Hermanus HUBERTS**, koopman, gedoopt Huissen (Ge) 11-4-1765, overl. H'wijk 03-11-1846, (hij heeft een broer Hendrikus gehad die voogd werd over de minderjarige kinderen uit zijn 1e huwelijk). zn. van **Hubertus HUBERTS** en **Theodora (Dora) TEUNISSEN**.

Trouwt kerk Harderwijk 5-2-1789 (Ned.Herv) **Alijda Maria Benonia van ROZENDAAL**, gedoopt Harderwijk 22-8-1753, dr. van **Arnoldus Franciscus van ROZENDAAL** en **Aleijda ENSMANS**.

Ondertrouwt (2) Harderwijk 26-1-1798 **Elisabeth Maria BRINK**, gedoopt Doesburg 10-3-1765, overl. Harderwijk 16-4-1846, dr. van **Gerardus Johannes BRINK**, koopman, en **Elisabetha Maria WAAIJOP**.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Arnoldus Franciscus**, geboren Harderwijk 26-7-1790, gedoopt aldaar 26-7-1790 (get.: Arnoldus Franciscus van Rosendael en Theodora Thunnissen).
2. **Dorothea Alijda Maria**, geboren Harderwijk 6-9-1791, gedoopt aldaar 6-9-1791 (get.: Hubertus Huberts en Alijda Maria van Manen).
3. **Hubertus Jacobus**, wijnkoper, 18-9-1792 overl. Harderwijk 25-1-1827, trouwt **Johanna Christina W. BUHMANN**, wijnkoopster, gedoopt Zutphen 26-4-1804, overl. Hilvarenbeek.
4. **Adrianus Johannes Nicolaus**, gedoopt Harderwijk 5-12-1793.

Uit het tweede huwelijk:

5. **Johanna Elizabeth Henrica Maria**, gedoopt Harderwijk 29-11-1798 (get.: Henricus Huberts, pastor in Huissen en Elizabetha Maria Waaijop).



Trouwt Harderwijk 15-2-1819 **Petrus Godefridus LAMBERT**, 1e luitenant, ged. Maastricht 02-01-1791, zn. van **Guilielmus LAMBERT**, kapitein, ridder van de koninklijke orde Legioen van Eer, en **Ludovica van HALTEREN**.

6. **Johannes Josephus** (2e luitenant, ged. Harderwijk 28-12-1801, overl. Antwerpen 2-2-1831. Trouwt **Carolina Jacoba FISSCHER**. Geb. Amsterdam 24-9-1799.
7. **Geertruida Johanna Maria**, gedoopt Harderwijk 16-12-1803. Trouwt Harderwijk 3-10-1832 **Wijnand Lambert van der UPWICH**, griffier, geboren Kampen ca. 1785, zn.v. Willem Lodewijk van de Upwich en Petronella de Prost. Bev.Reg. 1850-1855 Harderwijk, wijk 2, huis 1 in de Vijhestraat. Vertrokken juni 1852 naar Amsterdam.
8. **Henricus Bernardus Franciscus** (volgt II)

**II Henricus Bernardus Franciscus HUBERTS**, wijnkoper, gedoopt Harderwijk 28-11-1807, overl. aldaar 29-8-1883.

Trouwt Putten 19-10-1840 **Theresia Petronella Alijda van ERCKELENS**, geboren aldaar 1-8-1817, overl. H'rwijk 5-4-1863, dr. van **Franciscus Hendricus Aloisius Philippus. van ERCKELENS**, en **Cornelia Barbara van TOMPUTTE**.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Cornelia Hermina Theresia**, geboren Harderwijk 21-8-1841.
- 2 **Franciscus Maria Henricus**, geb.Harderwijk 1-12-1842, overl. aldaar 5-8-1846.
- 3 **Petrus Theodorus** (zie III).
4. **Adrianus Franciscus Arnoldus**, geboren Harderwijk 29-3-1846.
- 5 **Theresia Maria Francisca**, geboren Harderwijk 9-2-1848. Trouwt aldaar 31-5-1870 **Johannes Josephus WIJTENBURG**, geboren Leiden ca. 1842, zn. van **Arnoldus Josephus WIJTENBURG** en **Cornelia Alida SANDERS**.
- 6 **Geertruida Philippina Maria**, geboren Harderwijk 1-2-1850.
- 7 **Johannes Hendricus Hermanus**, geboren Harderwijk 28-2-1852, overl. aldaar 19-9-1852.
- 8 **Ludovicus Wilhelmus Hendricus**, geboren Harderwijk 18-6-1854, overl. aldaar 18-9-1944.

**III Petrus Theodorus HUBERTS**, wijnkoper, groothandelaar, slijter, geboren Harderwijk 12-9-1844, overl. aldaar 28-4-1920.

Bev.reg. 1885-1918: Wolleweverstraat wijk C huis 119.

Trouwt Zutphen 18-6-1874 **Josephina Constantia Maria BECK**, geboren Zutphen 16-4-1848, overl. Harderwijk 1-2-1923, dr. van **Carolus Ludovicus BECK**, zaakwaarnemer te Zutphen, en **Maria Catharina Margaretha HULSINK**.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Hendrikus Bernardus Josephus**, geboren Harderwijk 13-12-1875. Hij vertrok 11-9-1882 naar Roermond.
- 2 **Carolus Cornelius Joseph**, geboren Harderwijk 30-01-1877, overl. aldaar 12-2-1930. Trouwt **Josephine Cornelia Maria SCHUURMAN**, geboren Woerden 27-9-1884, overl. Harderwijk 2-12-1953. (Zij kwam 22-7-1919 van Boxmeer), dr. van **Wilhelmus Franciscus SCHUURMAN** en **Maria Lucia Josephine THIJSSEN**.

- 3 **Theresia Hendrika Maria**, geboren Harderwijk 10-8-1878. Trouwt Harderwijk 30-5-1912 **Guillaume Emile LAMBERT**, geboren Maastricht 1881, zn. van **Franciscus Hendrikus LAMBERT** en **Anna Maria Hubertina Julie MIJKAMP**.
- 4 **Josephine Catharina Johanna Maria**, geb. H'wijk 12-3-1880, overl. 10-5-1926.
- 5 **Maria Francisca**, wijnhandelaarster, geboren H'wijk 3-1-1882, overl. 30-12-1950.
- 6 **Anna Hendrika Josephina**, geb. H'wijk 19-7-1884, overl. aldaar 30-7-1904.
- 7 **Henrietta Arnolda Maria**, geb. Harderwijk 12-9-1886, overl. aldaar 23-3-1901.
- 8 **Leo Hendrikus Lodewijk Josephus** (zie IV).
- 9 **Johanna Theresia Maria**, geboren Harderwijk 14-8-1889. Trouwt H'wijk 18-8-1921 **Michael Joseph STUBER**, geboren 's-Gravenhage ca. 1873, zoon van **Joseph L. Stuber** en **Maria W.L. Wohninsland**.
- 10 **Petrus Theodorus Josephus**, geboren Harderwijk 23-7-1891, overl. 31-7-1973. Trouwt **Clara Cornelia WILKING**, geboren ca. 1892, overl. 2-12-1976.

**IV Leo Hendrikus Lodewijk Josephus HUBERTS**, sigarenhandelaar, directeur Hulsink b.v. van 1924 tot 1936, geboren Harderwijk 21-4-1888, overl. Utrecht 19-6-1936 Trouwt 's-Gravenhage 21-11-1923 **Carolina Petronella Jacoba BECK**, geboren 's-Hertogenbosch 3-7-1886, overl. 22-07-1974, ze kwam op 9-10-1923 uit Semarang te 's-Gravenhage en arriveerde in Harderwijk op 21-12-1923.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Petrus Lodewijk Josephus**, geboren Harderwijk 19-11-1924.
- 2 **Leo Johannes Theodorus Josephus**, geboren Harderwijk 9-7-1926.
- 3 **Caroline Adelaïde Guillaume Josephine**, geboren Harderwijk 19-11-1928.
- 4 **Ludovicus Petrus Josephus**, geboren Harderwijk 05-11-1929.
- 5 **Theresia Michelina Josephina**, geboren 's-Gravenhage 03-03-1931.



*De heer Huberts, directeur Hulsink b.v. van 1924 tot 1936.  
Foto uit Schilders Nieuwsblad van 4-10-1979*

*Dit artikel kwam mede tot stand dank zij gegevens van de heer S.S. Schilderman en medewerking van de heer J. Jacobs (directeur Hulsink b.v.)*



## Publicaties, zolang de voorraad strekt.

Ledenprijs in EURO's  
per december 2003

### **formaat circa 210 x 150mm (A-5):**

Herderewich Kroniek (voorm. kwartaalblad) voor zover voorradig	0.50
Index op "Herderewich Kroniek" (1974-1989)	0.50
Historisch Jaarboek Harderwijk voor zover nog aanwezig	3.50
Vittepraetje (ons kwartaalblad), voor zover nog aanwezig	0.50
Index op Hist. Jaarboeken 1990-'95 + Vittepraetje tot maart 1999	0.50
Wandelingen door oud-Harderwijk (112 blz.)	3.50
Wandelroute Harderwijk (15 blz.)	0.50
Carolus Linnaeus (10 blz.)	0.50
Kerkenroute (10 blz.)	0.50
Ommelandvaarders uit Harderwijk (25 blz.)	2.00
Het dagelijks leven in het begin van deze eeuw (27 blz.)	1.50
De Calicotfabriek van W. Averink te Harderwijk, enz. (67 blz.)	2.00
Schepenen aan de Zuiderzee (gebonden, 271 blz.)	13.50
Het Kleuter-, Lager- en Beroepsonderwijs van 1800-1985 te H'wijk	2.00

### **formaat circa 300 x 210 mm (A-4):**

Beelden Belicht en beschreven ( <i>nieuw</i> )	29.50
Klapper op de volkstelling van 1830 met index (140 blz.)	9.50
Klapper op de volkstelling van 1840 met index (121 blz.)	9.50
Klapper op de geboortes van 1811-1860 met index (271 blz.)	16.00
Klapper op de geboortes van 1861-1902 met index (282 blz.)	18,50
Klapper op de huwelijken van 1811-1930 met index (330 blz.)	21.50
Index op de resolutieboeken (250 blz.)	17,50
Verjaardagskalender met foto's van Harderwijkse middenstanders	2.50

### **formaat circa 210 x 100mm:**

Monumentenreeks: 15 verschillende onderwerpen, alle uitgaven p.st.

## **Oude ansichtkaarten**

Diverse Harderwijkse stadsgezichten in kleur en zwart/wit

## **NIEUW**

Kadastrale Atlas ( <i>nog enkele!</i> )	17.50
Naaldbanden A5, voor minimaal 3 jaargangen Vittepraetje	4.50
Jubileumdraagtassen	1.50
Jubileum CD-1, 30 jaar Herderewich publicaties	12.50
Jubileum CD-2, diverse bronnen uit het gemeentearchief	12.50

## **Te koop bij:**

de penningmeester: J.P.Heyelaan 58 te Harderwijk, tel. 0341-414431

## Samenstelling bestuur, werkgroepen en meewerkende leden

<b>Bestuur:</b>		<b>postcode</b>	<b>telf.</b>	<b>functie</b>
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
<b>vacant</b>				secretaris
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	penningm.
R.van der Schaaff	Ln.der Ver.Naties 9	3844 AD	41 36 13	excursies
J. de Groot	Stationslaan 129	3841 CZ	42 82 72	excursies
C.S.E. Muiser	Rietgorsmeen 53	3844 ZL	42 81 37	P.R.

<b>Redactie:</b>				
R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	3841 EZ	41 62 63	hfd.red.
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	3841 GM	42 06 93	lid
A.J.F. Numan	Venkel 24, Dronten		0321-338212	spec.ed.
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid

<b>Bibliotheek</b>				
G. Berends	Rederijkerstraat 8	3842 JT	41 34 98	

<b>Ledenadministratie</b>				
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	

<b>Werkgroep archeologie:</b>				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
W.D. Grimm	Bunschotermeen 33	3844 HE	41 86 61	lid
namens de Archeologische Werkgroep Nederland:				
H.W. Stuurman	Rietgorsmeen 74	3844 ZV	43 48 78	lid

<b>Werkgroep genealogie:</b>				
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	3841 GM	42 06 93	lid
R. van Sonnen-Kost	Middenlaan 9	3843 BA	41 59 48	lid
A. Jansen	Nassaulaan 5, Ermelo	3851 XZ	55 16 03	lid
J.J. Pettinga	Emdenmeen 14	3844 EC	41 64 16	lid
W. Van Wijk	Pegasus 21	3893 DR	Zeewolde	
Fam. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid

<b>Werkgroep Kroniek van Harderwijk:</b>				
J.J.H. Kooiman	Smeepoortstraat 20	3841 EJ	41 96 38	voorz.
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	3841 GM	42 06 93	lid

<b>Werkgroep Open Monumentendag</b>				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
mevr.R. Poolen-Brouwer.	Kruisweg 4	3849 WA	41 73 24	lid
R. van der Schaaff	Ln.der Ver.Naties 9	3844 AD	41 36 13	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid
Namens het Stadsgilde:	Mevr. A. Philipsen			

**Werkgroep Excursies**

J.C. de Groot	Stationslaan 165	3844 GD	42 82 72	voorzitter
R. van der Schaaff	Ln.der Ver.Naties 9	3844 AD	41 36 13	lid
A.J.F. Numan	Venkel 24, Dronten		0321-338212	lid

**Werkgroep Geveldocumentatie**

R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	3841 EZ	41 62 63	
--------------	---------------------	---------	----------	--

**Werkgroep Website**

K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	
----------------	-----------------	---------	----------	--

**Werkgroep Redactiecommissie "Harderwijkreeks"**

J.J.H. Kooiman	Smeepoortstraat 20	3841 EJ	41 96 38	
J.P.H. van Valderen	Munsplein 21	3841 EE	43 07 44	

**Werkgroep Verspreiding Vittepraetje**

hoofddistributeur	G. Berends	Rederijkerstraat 8	41 34 98	
-------------------	------------	--------------------	----------	--

**verspreiders**

wijk	naam	adres	telefoon
1 = Stadsweiden	B. Karssen	Gruttomeen 39	42 10 73
2 = Slingerbos	mevr. C.Deitmers	Churchillaan 47	41 51 55
3 = Wittenh./Veldkamp	mevr. de Vries	Rooseveltlaan 24	
4 = De Stad	J.J.H. Kooiman	Smeepoortstraat 20	41 96 38
5 = Stadsdennen	H. Schaaf	Guido Gezellelaan 4	41 43 38
6 = Stationslaan	R. v..d.Schaaff	Laan der VN 9	41 36 13
7 = Zeebuurt	L. Postma	Hendric Stevinstraat 8	41 51 78
8 = Hierden	mevr. Messerschmidt	Zuiderzeestraatweg 61	45 21 83
9 = Ermelo	T. Goossens	De Acht Schepel 18	55 42 76
10 = Frankrijk	B.A.M.M.v.d.Voordt	Kuulekamp 6	41 96 15
11 = Drielanden	N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
12 = Ceintuurbaan	Fam. A. Kuper	Korhoenlaan 1-17	43 23 42
14 = Vissersbuurt	Mevr. E. Beute-Oskam	Smeepoortenbrink 17	41 62 63
15 = Friesegracht	M. van Broekhoven	Friesegracht 7	41 51 73

**reserve-verspreiders Harderwijk**

J.C. Bood	Bachdreef 239	43 36 92
A. den Oudsten	Burg. Numanlaan 24	42 06 45
H. Skora	Churchill-laan 2	41 53 97
Fam. Uittien	J.P.Heyellaan 59	41 44 31
Mevr. J. Spaan-Foppen	Da Costastraat 11	41 55 64

**reserve-verspreiders Hierden**

B. Rugers	Duinlaan 7.o. 19	45 20 61
Mevr. de Gans	Beekweg 8	45 21 06
L.W. Warmenhoven	Oostermheenweg 16	45 19 05